

PENGAWASAN KOMUNITI DAN PENCEGAHAN JENAYAH DI MALAYSIA: SEJARAH PERKEMBANGANNYA

*(Community Policing and Crime Prevention in
Malaysia: Its History)*

Zaiton Azman

zaitonazman@um.edu.my

Jabatan Pentadbiran dan Keadilan Sosial
Universiti Malaya

Abstract

“Community policing” is a bizarre social concept and philosophy. However, this concept has long existed in our lives through practical community surveillance such as the neighborhood watch, the patrol system, the COP partner (*Rakan COP*), and the voluntary patrol scheme. There is no specific term for “community policing” in the Institute of Language and Literature’s database. Some researchers refer to the phrase “community police,” which is the direct translation from the English term. Conversely, there is a Malay term for “Community Policing,” which is community supervision. Therefore, the equivalent term that the Institute of Language and Literature recommends for “community policing” is “*pengawasan komuniti*.” This article reviews previous writing and studies relating to community policing, to explain its development. The primary purpose of this article is to explain the locus of community policing as part of a strategy to secure the safety of the community.

Keywords: community policing, crime prevention, development, surveillance, Malaysia

Pendahuluan

“Pengawasan komuniti” merupakan satu konsep dan falsafah sosial yang masih dilihat janggal oleh kebanyakan masyarakat Malaysia; walaupun praktis pengawasan komuniti seperti Pengawasan Kejiranan, Sistem Patrol, Rakan COP, dan Skim Rondaan Sukarela (SRS) telah lama wujud dalam kehidupan kita. Tidak terdapat satu istilah khusus untuk “*community policing*” dalam pangkalan data Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP). Ada yang menggunakan istilah “kepolisian komuniti/ masyarakat” dan juga istilah “kepolisian komuniti/ masyarakat” dalam menterjemahkan istilah bahasa Inggeris “*community policing*”. Sebenarnya, terdapat istilah Bahasa Melayu untuk perkataan “*policing*”, iaitu pengawasan. Oleh itu istilah padanan yang DBP cadangkan untuk “*community policing*” adalah pengawasan masyarakat atau pengawasan komuniti. Artikel ini mengulas penulisan dan kajian terdahulu yang berkaitan dengan pengawasan komuniti (*community policing*). Tujuan utama artikel ini ialah untuk menjelaskan perkembangan program pengawasan komuniti sebagai sebahagian daripada strategi terancang menjaga dan mengawal keselamatan hidup masyarakat Malaysia.

Konsep Pengawasan Komuniti

Tiada definisi yang seragam dalam menjelaskan makna atau apa yang dimaksudkan dengan pengawasan komuniti. Para sarjana Sains Sosial menerangkan pengawasan komuniti itu sendiri mengikut kefahaman masing-masing. Antara definisi pengawasan komuniti adalah seperti berikut:

“... is a philosophy that promotes organizational strategies, which support the systematic use of partnerships and problem-solving techniques, to proactively address the immediate conditions that give rise to public safety issues such as crime, social disorder, and fear of crime. Community policing is comprised of three key components: (1) community partnership; (2) organizational transformation and (3) problem solving.

(Department of Justice United States, 2012)

Tiga komponen pengawasan komuniti yang perlu diterangkan dengan jelas daripada definisi berkenaan adalah:

- (1) *Perkongsian komuniti* - Perkongsian komuniti bermaksud kolaborasi antara agensi penguat kuasa undang-undang, individu dan organisasi. Mereka bersama-sama bertindak untuk meningkatkan kepercayaan masyarakat terhadap polis dan membantu mencari sesuatu penyelesaian kepada sesuatu masalah yang berlaku dalam komuniti. Perkongsian tanggungjawab ini juga merangkumi agensi-agensi kerajaan yang lain, ahli-ahli komuniti, pembekal-pembekal perkhidmatan yang tidak berorientasikan keuntungan, peniaga-peniaga swasta dan pihak media.
- (2) *Transformasi organisasi* - Falsafah pengawasan komuniti memberi tumpuan kepada cara pengurusan jabatan dan infrastruktur polis dalam menyokong transformasi pengawasan komuniti. Pengawasan komuniti menggalakkan aplikasi pengurusan moden dalam menambah kecekapan dan keberkesanan pihak polis mengawal jenayah dalam masyarakat. Transformasi organisasi melibatkan penyelarasan dalam pengurusan organisasi, struktur, kakitangan dan sistem maklumat untuk menyokong perkongsian komuniti dan penyelesaian masalah secara proaktif.
- (3) *Penyelesaian masalah* - Penyelesaian masalah meliputi proses melibatkan penelitian sesuatu masalah yang telah dikenal pasti secara proaktif dan sistematik. Penelitian sesuatu masalah dilakukan untuk mencari tindak balas atau penyelesaian yang berkesan. Pengawasan komuniti menggalakkan agensi bekerja secara proaktif untuk membangunkan penyelesaian kepada segala keadaan asas yang menyumbang kepada masalah keselamatan awam.

Pendek kata, pengawasan komuniti adalah satu falsafah organisasi polis yang menggalakkan strategi proaktif dalam menangani jenayah dan gangguan sosial, dan bertindak balas terhadap perasaan takut orang awam terhadap jenayah. Strategi berkenaan menyokong perkongsian tanggungjawab dan teknik-teknik penyelesaian masalah antara pihak polis dan ahli-ahli komuniti secara sistematik. Pendekatan ini memperlihatkan pihak polis sahaja tidak mampu menyelesaikan masalah atau melindungi keselamatan orang awam secara berkesan. Konsep tersebut berdasarkan kepada prinsip bahawa kedua-dua sektor tersebut perlu bekerjasama dan berganding bahu dalam menjaga ketenteraman awam.

Pengawasan Komuniti dan Pencegahan Jenayah

Di Malaysia, pencegahan jenayah sememangnya telah termaktub di bawah peranan dan fungsi pasukan polis. Ini dinyatakan di dalam Seksyen 3(3) Akta Polis 1967, iaitu Pengesanan dan Pencegahan jenayah. Peranan tersebut boleh dilaksanakan di dalam dua pendekatan; iaitu pendekatan reaktif dan proaktif. Pendekatan reaktif merupakan tindakan diambil selepas jenayah berlaku. Tindakan reaktif termasuk penyiasatan, tangkapan, pendakwaan dan operasi-operasi khas bagi menjejak penjenayah serta bentuk hukuman dan pemulihan yang dikenakan ke atas penjenayah/ banduan. Pendekatan proaktif pula adalah tindakan yang dibuat sebelum jenayah dilakukan. Program pengawasan komuniti terletak di dalam kategori pendekatan proaktif. Perubahan persekitaran, peningkatan populasi penduduk, polariti pendidikan, kemajuan ICT dan kehadiran jenayah yang lebih sofistikated dan global mendorong transformasi falsafah Polis di dalam melaksanakan penyelesaian masalah dan pencegahan jenayah. Justeru, konsep pencegahan jenayah yang lebih dinamik memerlukan penglibatan masyarakat sebagai rakan perkongsian dalam tindakan mengenal pasti dan menangani isu berkaitan jenayah dan gejala sosial dengan berkesan dalam kawasan setempat.

Dalam konteks ini, program pengawasan komuniti bertindak sebagai intervensi perlindungan atau pencegahan jenayah dan gejala sosial. Program ini memberikan penekanan kepada masyarakat untuk mengambil sebarang tindakan pencegahan jenayah secara bersepadu dan berpasukan dalam mencegah jenayah dalam kawasan kejiranan mereka. Pengawasan tidak semestinya bermaksud mengadakan rondaan tetapi ahli-ahli hendaklah sentiasa mengawasi kawasan masing-masing dan melaporkan perkara yang luar biasa atau mencurigakan kepada pegawai polis pengawasan komuniti dengan segera serta melaksanakan program-program atau/dan aktiviti-aktiviti pro sosial. Antara contoh program keselamatan atau aktiviti pencegahan jenayah dalam program pengawasan komuniti di Malaysia adalah seperti Skim Rondaan Sukarela (SRS), Rakan COP, Pengawasan kejiranan (*neighborhoodwatch*), Sekolah Selamat, Kelab Pencegahan Jenayah, kadet polis di sekolah dan Kor Sukarelawan Polis Siswa/Siswi (SUKSIS) di peringkat universiti.

Perkembangan Program Pengawasan Komuniti di Malaysia

Pengawasan komuniti bukanlah satu amalan baharu dalam kehidupan masyarakat. Sebelum amalan sosial ini dilakukan bersama dengan institusi pengawasan formal, anggota masyarakat tradisional telah melakukannya secara tidak formal. Contohnya, masyarakat pemburu makanan, masyarakat pertanian serta masyarakat Melayu menjaga hasil padi dengan cara pengawasan kolektif; iaitu semua anggota komuniti menjaga bersama-sama penanaman padi milik masyarakat dari proses pembersihan petak sawah, pembenihan sehinggalah ke tahap penuaian. Bagi konteks perbincangan dalam artikel ini, program pengawasan komuniti yang dibincangkan mempunyai kaitan rapat dengan pendekatan institusi kepolisan dalam mencegah jenayah yang wujud dalam kehidupan masyarakat. Justeru, mahu atau tidak perbincangan dalam artikel ini sudah pasti perlu menyentuh secara tidak langsung perkembangan institusi polis negara.

Dalam setiap ketamadunan sesuatu bangsa, terdapat badan penguatkuasa yang melaksanakan undang-undang, peraturan dan aktiviti-aktiviti sosial untuk menjaga keselamatan dan kesejahteraan masyarakat dan negara. Perbincangan artikel ini dimulakan pada zaman kepolisan tradisional Melayu Melaka dan pada era campur tangan kuasa-kuasa luar di Tanah Melayu pada tahun 1800. Ini kerana, sistem kepolisan tradisional Melayu telah pun wujud pada zaman Kesultanan Melayu Melaka. Namun begitu, ia tidaklah begitu jelas dari segi klasifikasi peranan anggota polis kerana peranan polis disatukan dengan peranan atau fungsi tentera.

Perkembangan program pengawasan komuniti yang diamalkan di Malaysia hari ini merupakan legasi sistem dasar sosial imperialis Jepun dan kolonial British. Perbincangan perkembangan program pengawasan komuniti melangkaui sehingga ke abad 21 yang merupakan wawasan negara menjadi sebuah Negara Maju. Lebih terperinci lagi, rangka masa perbincangan evolusi ini dipecahkan kepada lima tahap masa; iaitu:

- (1) Zaman Kesultanan Melayu Melaka,
- (2) Zaman Penjajahan Kuasa-kuasa Barat (1511- 1786),
- (3) Zaman Imperialis Jepun (Ogos 1942 hingga September 1945),
- (4) Selepas Perang Dunia Kedua (tahun 1946 hingga tahun 1990), dan
- (5) Zaman Merdeka hingga kini.

(1) Zaman Kesultanan Melayu Melaka

Institusi pengawal yang menjaga keselamatan komuniti yang fungsinya setara dengan fungsi polis telah wujud pada Kerajaan Hindu Majapahit, Empayar Buddha Sri Vijaya dan Kerajaan Melaka (Halal, 2004). Bagi konteks pengawasan komuniti moden, pengawasan komuniti oleh pihak polis telah bermula sejak zaman Kerajaan Melayu Lama; iaitu pada zaman kegemilangan Kesultanan Melayu Melaka. Pada zaman Kesultanan Melayu Melaka, Sultan adalah pusat kuasa. Baginda bukan sahaja bereranan sebagai ketua Negeri atau Negara; tetapi juga berperanan sebagai hakim, pemerintah tertinggi angkatan tentera dan juga ketua agama. Bendahara (semirip dengan jawatan Perdana Menteri dalam zaman moden ini) merupakan ketua pentadbir, penasihat Sultan dari semua segi dan juga boleh bertindak sebagai Panglima Perang. Laksamana pula adalah kedua penting selepas Bendahara. Beliau merupakan ketua tentera. Kekuatan ketenteraan pada masa itu bergantung kepada kekuatan armada lautnya (Mohd Reduan, 1984). Temenggung pula bertindak sebagai Pegawai Polis (mirip dengan jawatan Ketua Polis Negara pada hari ini). Beliau bertanggungjawab menjaga keselamatan dan ketenteraman komuniti/ masyarakat di sekitar istana khususnya dan di dalam negeri keseluruhannya.

Penulis memetik satu insiden yang berlaku semasa Melaka di bawah pemerintahan Sultan Alauddin Raayat Syah (1477-1488) yang terkenal dengan sikap warak, berani dan gagah. Baginda meronda pada waktu malam di sekeliling Melaka untuk membanteras pencuri. Pada satu malam, baginda dan pengawal peribadinya membuat rondaan di sekitar Bandar Melaka untuk menyaksikan sendiri keadaan keamanan negeri itu. Baginda telah terserempak dengan beberapa orang pencuri dan telah berjaya membunuh mereka. Semasa mengadap di balai pada esok harinya Baginda bertanyakan kepada Temenggung:

“Setelah siang hari, maka Sultan Alauddin pun keluar dihadap orang. Maka Bendahara dan segala orang besar-besar dan para menteri, sida-sida, bentara, hulubalang sekaliannya hadir menghadap. Maka titah sultan kepada Seri Maharaja, kerah ia Temenggung, "Adakah kawal semalam?"

Maka sembah Seri Maharaja, "Ada, tuanku." Maka titah sultan, "Kita dengar ada orang mati dibunuh orang, di atas bukit seorang, di bawah bukit seorang, dihujung jambatan seorang, jikalau demikian orang itu, Seri Maharajakah yang membunuhnya?" Maka sembah Seri Maharaja, "Tiada patik tahu, tuanku." Titah sultan, "Sia-sialah kawal Seri Maharaja, tiga orang mati tiada diketahui. Sekarang kita dengar pencuri terlalu ganas dalam negeri ini." Maka sultan pun memerintahkan memanggil

Hang Isap, ia pun datang, peti itu pun dibawanya. Maka titah Sultan Alauddin kepada Hang Isap dan Hang Siak, "Apakah pemandangan engkau semalam?" Maka Hang Isap dan Hang Siak pun bercerita lah akan segala peri hal ehwal semalam, semua dikatakannya.....
"Semenjak itu kawal Seri Maharaja terlalu keras. Jika bertemu dengan orang di jalan, dibunuhnya, tiada ditangkap lagi. Pada suatu malam Seri Maharaja berkawal, bertemu dengan seorang pencuri. Maka diparang oleh Seri Maharaja dengan pedang bertupai, putus di bahunya....."

(Sejarah Melayu hal. 142-143)

Dari gambaran di atas, Sultan Alauddin telah menyindir sikap Temenggung Seri Maharaja yang leka dan lalai dalam menjalankan tugas menjaga keselamatan dan ketenteraman negeri. Temenggung Seri Maharaja berazam untuk mengubah sikapnya dan berazam untuk menjaga dan mengawal negeri Melaka dengan bersungguh-sungguh bersama kumpulan rondaannya. Semenjak peristiwa tersebut, tiada lagi individu yang berani untuk keluar berjalan-jalan pada waktu malam apatah lagi untuk mencuri. Negeri Melaka menjadi aman dan sentosa. Rondaan yang dilakukan oleh Temenggung dan kumpulan rondaannya yang terdiri daripada anggota masyarakat atau komuniti setempat dianggap sebagai sebuah pengawasan komuniti tradisional kerana bersama-sama menjaga keselamatan dan ketenteraman negeri dari sebarang bentuk jenayah.

Naskhah Sejarah Melayu tidak menyebut secara khusus mengenai penubuhan Pasukan Polis dan Pasukan Ketenteraan. Pada waktu itu yang wujud adalah para hulubalang, pengawal-pengawal istana, bentara, soldadu-soldadu, juak-juak atau budak raja. Mereka ini lah yang menjalankan segala bentuk tugas yang bercorak kepolisan dan ketenteraan. Mereka dikerah untuk berperang, mengawal keamanan, menangkap orang yang melanggar undang-undang atau perintah raja, memungut cukai atau hasil negeri, menjaga keselamatan istana, raja dan permaisuri serta kerabat-kerabatnya. Golongan ini yang juga dikenali sebagai 'orang-orang raja' diberi kuasa menangkap malah kadang-kadang menghukum rakyat yang melanggar mana-mana undang-undang dalam negeri Melaka (Halal, 2004).

Hikayat Hang Tuah adalah cerita yang menyorot Hang Tuah sebagai wira Melayu, terutama dari segi pengabdian kepada raja dan negara Kota Melaka (Kassim & Noriah, 1997). Sifat wira Hang Tuah telah ditonjol sewaktu kanak-kanak lagi apabila beliau mengalahkan lanun yang cuba menangkap dirinya dan sahabat-sahabatnya iaitu

Hang Jebat, Hang Kasturi, Hang Lekir dan Hang Lekiu. Keberanian dan semangat sekawanan Hang Tuah dan sahabat-sahabatnya juga berjaya menyelamatkan Bendahara Paduka Raja dari serangan amuk di pasar. Kerana peristiwa tersebut, Hang Tuah dan sahabatnya, dikasihi oleh Bendahara Paduka Raja dan diambil menjadi biduanda di dalam istana baginda. Kemudian Hang Tuah telah dilantik menjadi bentara. Dalam masa mengawal keselamatan Raja Melaka tatkala istiadat perkahwinan diraja di Majapahit, Hang Tuah dan sahabat menghadapi berbagai dugaan, tetapi segalanya itu ditempuh mereka dengan jaya. Di Majapahit Hang Tuah menerima gelaran Laksamana. Gelaran ini dikurniakan oleh Betara Majapahit, iaitu sesudah Hang Tuah membunuh seorang perajurit bernama Taming Sari (Kassim & Noriah, 1997). Hikayat Hang Tuah secara tidak langsung menggambarkan amalan pengawasan komuniti ahli-ahli komuniti bersama-sama berkongsi tanggungjawab menjaga keselamatan negara.

Jajahan atau wilayah takluk Melaka terdiri daripada kampung-kampung yang kebiasaannya terletak di lembah-lembah sungai. Tiap-tiap sungai mempunyai Penghulu yang merupakan wakil Sultan. Para penghulu juga mempunyai pasukan kawalan atau “Pasukan Polis” masing-masing. Tugas utama pasukan ini adalah memungut cukai dan menguatkuasakan undang-undang. Begitu juga ketua kampung. Institusi penghulu dan ketua kampung bertanggungjawab menjaga keamanan dan keselamatan kampung masing-masing dari ancaman dalam atau luar. “Pasukan Polis” diberi kuasa untuk menangkap rakyat yang gagal mematuhi undang-undang yang ditetapkan oleh sultan dan penghulu. Dalam pada itu, penghulu juga mempunyai kuasa untuk menyelesaikan pertikaian antara anak buahnya dalam semua perkara termasuk hal-hal harta pusaka, kekeluargaan dan sebagainya (Mohd Reduan, 1984).

Sistem pemerintahan Kesultanan Melayu Melaka yang memberikan tugas menjaga keamanan dan ketenteraman dalam negeri kepada Temenggung dan penghulu-penghulu atau ketua kampung di kawasan perkampungan atau jajahan takluk juga menjadi amalan kerajaan Melayu yang lain seperti Kerajaan Melayu Pahang, Terengganu, Perak, dan Johor. Tambahan pula, Raja Pahang, Perak dan Johor adalah dari keturunan darah Sultan Melaka. Apa yang jelas pada zaman Melayu Melaka ini, kuasa mutlak adalah di tangan Sultan sambil dibantu oleh Bendahara, Laksamana dan Temenggung. Baginda juga dibantu oleh para penghulu di tanah-tanah jajahannya dalam menjaga keamanan dan keselamatan rakyat di bawah jajahannya (Mohd Reduan, 1984).

(2) Pengawasan Komuniti dalam Sistem Kepolisian Zaman Penjajahan Kuasa- kuasa Barat (1511-1786)

Sistem kepolisian tradisional berubah apabila Melaka ditakluki Portugis pada 10 Ogos 1511. Tugas-tugas kepolisian seterusnya dilaksanakan oleh askar-askar Portugis. Pihak Portugis mentadbir Melaka dengan menggunakan sistem "Kapitan". Sistem Kapitan Cina diperkenalkan oleh Portugis setelah menawan Melaka pada 1511. Kapitan merupakan ketua masyarakat Cina yang dilantik bagi mengawal aktiviti serta kepentingan masyarakat Cina. Sistem ini diteruskan selepas pengambil alihan Melaka oleh Belanda pada tahun 1641. Manakala Inggeris pula terus menggunakan sistem Kapitan Cina di Negeri-negeri Selat sehingga tahun 1826. Ia diperlukan bagi menghadapi perkembangan imigran Cina yang semakin pesat menjelang pertengahan abad yang ke 19. Di samping Negeri-negeri Selat, sistem Kapitan Cina turut digunakan di Negeri-negeri Melayu yang masih di bawah kekuasaan Sultan Melayu.

Kapitan Cina dilantik oleh sultan bagi mengawal kegiatan, penempatan serta menyelesaikan pertelingkahan antara imigran Cina dan ia berterusan sehingga tahun 1901. Peranan Kapitan Cina sangat penting, khususnya di bawah sistem pentadbiran Inggeris yang bercorak pemerintahan secara tidak langsung (*indirect rule*) di Tanah Melayu. Sebenarnya, British tidak dapat menjamin keselamatan dan kedudukan orang-orang Cina. Kebanyakan pegawai-pegawai Inggeris tidak memahami bahasa dan adat resam orang Cina. Jadi, untuk menjaga keamanan dan kesejahteraan supaya kepentingan ekonomi Inggeris dapat dijamin maka pihak kerajaan Inggeris memerlukan pertolongan pentadbiran dari sistem Kapitan Cina (Chong, 1985).

Antara Kapitan Cina yang terkenal dalam sejarah Tanah Melayu ialah Yap Ah Loy yang muncul sebagai Kapitan Cina di Kuala Lumpur pada tahun 1868 (Chong, 1985). Yap Ah Loy menikmati kuasa-kuasa autonomi di dalam pemerintahan kebanyakan hal-hal masyarakat Cina. Di sepanjang pemerintahannya mulai dari tahun 1870 hingga ke tahun 1879, Yap Ah Loy telah mengeluarkan beberapa undang-undang baharu untuk mengatasi masalah yang ditimbulkan oleh persatuan atau kumpulan kongsi gelap, terutamanya kes mencuri dan merompak. Sesiapa yang didapati mencuri barang, buat pertama kalinya akan dihukum mengangkat barang yang dicurinya mengelilingi bandar Kuala Lumpur. Jika kesalahan itu diulangi, hukumannya ialah satu daripada telinganya

akan dipotong sebagai ingatan jangan mencuri lagi. Mereka yang melakukan kesalahan itu berturut-turut tanpa sebab musabab yang munasabah akan dihukum bunuh. Bagi kesalahan kecil, pesalah dipenjarakan terlebih dulu sebelum dibicarakan. Hukuman yang dirangka Yap mungkin kelihatan seperti kejam, tetapi ia nyata berkesan untuk membendung jenayah ketika itu (Chong, 1985). Malah, sebulan selepas beliau dilantik menjadi kapitan dan mengemukakan undang-undang itu, kecurian tidak pernah berlaku sehingga digambarkan jika ada barang yang terjatuh di tengah jalan, tiada siapa yang berani mengambilnya. Lanun juga tidak lagi berani merompak sehinggakan kapal di sungai dan bijih dapat dihantar dengan selamat.

Undang-undang dan hukuman jenayah tersebut dikuatkuasakan oleh Yap Ah Loy ke atas masyarakat Cina di Kuala Lumpur pada masa itu. Undang-undang dan hukuman tersebut dijalankan berasingan dan tidak ada kena mengena dengan undang-undang Inggeris yang sedia ada. Yap Ah Loy juga telah membina sebuah penjara di Kuala Lumpur. Penjara itu dapat memuatkan enam puluh banduan. Untuk mengawal penjara dan menjalankan tugas-tugas menjaga keselamatan bandar Kuala Lumpur beliau telah mengupah ramai pengawal yang terdiri daripada mereka yang mahir dan terlatih dalam bidang ketenteraan. Pengawal-pengawal itu kebanyakannya dibawa dari negara China. Mereka adalah ahli-ahli kongsi gelap Hai San di bawah pimpinan Yap Ah Loy (Chong, 1985).

Pada keseluruhannya, peranan dan jasa-jasa Kapitan Cina terutamanya Yap Ah Loy ke atas masyarakat Cina yang terbesar ialah menjaga keamanan dan kesejahteraan Kuala Lumpur melalui sistem Kapitanannya. Yap Ah Loy telah menjaga keselamatan dan kebajikan umum masyarakat Cina dan juga mengekalkan hubungan baik dengan British dan masyarakat Melayu. Ini menunjukkan kepimpinan Yap Ah Loy melalui Sistem Kapitan Cina berjaya menjaga keselamatan dan keamanan Kuala Lumpur pada masa itu dengan sifat permuafakatan ahli-ahli kongsi gelap beliau iaitu Kongsi gelap Hai San. Secara tidak langsung kerjasama dan perkongsian tanggungjawab ini mempunyai kemiripan prinsip pengawasan komuniti pada masa itu. Pemerintahan Yap Ah Loy yang bermula dari tahun 1870 berakhir pada tahun 1879 apabila seorang majistret Inggeris telah dilantik mengambil alih fungsi perundangan Yap Ah Loy.

Seperti Belanda dan Portugis, kedatangan British di Tanah Melayu juga bertujuan untuk mendapatkan bekalan bahan mentah bagi menampung permintaan sumber bahan mentah yang diperlukan bagi Revolusi Industri di Britain. Apabila Inggeris bertapak di Pulau Pinang pada tahun 1786 ia membawa bersamanya cara hidup dan budaya barat. Mereka bukan sahaja memonopoli hal ehwal ekonomi dan pentadbiran tetapi termasuklah sistem polis yang kemudiannya mencorakkan satu sistem polis moden di negara kita. Sistem polis moden yang teratur di negara kita bermula pada 25 Mac 1807, dengan penguatkuasaan *Charter of Justice* (Piagam Keadilan) oleh penjajah Inggeris di Pulau Pinang (Mohd Reduan & Mohd Radzuan, 1984). Piagam yang diperkenalkan oleh Inggeris itu telah memisahkan kuasa kehakiman dari kuasa perundangan dan ia juga telah membawa kepada penubuhan sebuah pasukan polis di Tanah Melayu. Sistem yang mencontohi polis Britain itu mewujudkan jawatan *High Sheriff* dan *Deputy Sheriff* yang diberi tanggungjawab untuk menjaga keamanan dan keselamatan serta menguatkuasakan undang-undang di Pulau Pinang yang dikenali sebagai Pulau *Prince of Wales*. Manakala penduduk-penduduk tempatan diambil berkhidmat sebagai *Patty Constables* dan diberi gaji atas perkhidmatan mereka. Orang Eropah ada juga yang berkhidmat sebagai *High Constables* tetapi tugas itu hanya merupakan khidmat masyarakat dan tidak diberi sebarang gaji (Mohd Reduan & Mohd Radzuan, 1984).

Penubuhan Negeri-negeri Selat yang terdiri daripada Melaka, Singapura dan Pulau Pinang oleh British turut membawa penubuhan Pasukan Polis Negeri-negeri Selat. Ia bermula apabila *Indian Police* dikuatkuasakan pada tahun 1856. Undang-undang yang bertajuk *An Act for Regulating the police of the Towns of Calcutta, Madras, Bombay and the Sevor Station at the Settlement of Prince of Wales, Singapore and Malacca* membuat sedikit penyelarasan dalam pentadbiran polis di bandar yang disebutkan itu termasuklah juga Negeri-negeri Selat. Pada tahun 1974, Inggeris meluaskan jajahannya dengan memperkenalkan Sistem Residen di Negeri-negeri Melayu Bersekutu (Perak, Selangor, Negeri Sembilan dan Pahang). Pembentukan Persekutuan Negeri-negeri Melayu Bersekutu turut menyatukan pasukan-pasukan polis negeri-negeri tersebut ke dalam Pasukan Polis Negeri-negeri Melayu Bersekutu yang berkuat kuasa pada 1 Julai 1896. Menjelang awal abad ke-20, kesemua negeri di Tanah Melayu mempunyai pasukan polis sendiri, masing-masing dengan sejarah, tradisi dan peranan yang berbeza-beza. Ini termasuklah dengan Pasukan Polis di Negeri-negeri Melayu Tidak Bersekutu (Johor, Kedah, Perlis, Kelantan dan Terengganu) serta Pasukan Polis di Negeri-negeri Borneo

Sabah dan Sarawak. Hampir kesemua pasukan itu menjalankan fungsi separa tentera (Mohd Reduan & Mohd Radzuan, 1984).

(3) Sistem Pengawasan Komuniti semasa Imperialis Jepun (Ogos 1942 hingga September 1945)

Perang Dunia Kedua pada 1939 telah membawa angkatan bala tentera Jepun berperang dengan negeri-negeri Jajahan British termasuklah Tanah Melayu yang sememangnya kaya dengan sumber asli. Jepun yang merupakan antara kuasa industri utama pada ketika itu telah mara ke arah Selatan, iaitu Indo-China sehinggalah pendaratan nya di Kota Bahru, Kelantan pada 8 Disember 1941 (Mohd Radzi, 2009). Setelah tentera Jepun berjaya menduduki Kelantan, Kedah dan Perak telah menjadi sasaran selanjutnya. Sehinggalah pada 12 Januari 1941, tentera Jepun telah berjaya menguasai Kuala Lumpur (Halal, 2004).

Dengan bermulanya pemerintahan Jepun, Pasukan Polis Negeri-Negeri Melayu Bersekutu, Negeri-Negeri Selat dan Pasukan Polis di Tanah Melayu Tak Bersekutu terbubar dengan sendirinya. Seperti British, tentera Jepun juga melakukan beberapa perubahan dalam sistem kepolisan di Tanah Melayu. Perubahan yang dilakukan walau bagaimanapun hanya dibuat pada skala kecil sahaja. Dua bahagian polis ditubuhkan iaitu polis biasa dan Teksidon. Pegawai polis yang ada sewaktu kolonial British terus bertugas seperti biasa. Hanya terdapat sedikit sahaja perubahan yang dilakukan dalam organisasi polis iaitu penubuhan polis cawangan khas yang dikenali sebagai *Tokkoka* (Polis Politik) yang menumpukan perhatian utama terhadap kegiatan anti Jepun. Ejen dan pemberi maklumat berkeliaran di merata tempat seperti di kedai kopi, hotel dan tempat perjudian. Untuk memudahkan pentadbiran, Pesuruhannya polis yang lama terus menjadi Ketua Polis Negeri. Manakala Pegawai di peringkat daerah juga terus memegang jawatan masing-masing (Azhar, 2009).

Kesedaran tentera Jepun untuk mengukuhkan kuasanya memerlukan hubungan yang rapat dengan orang tempatan, terutama nya orang Melayu. Ini memperlihatkan penglibatan orang Melayu dalam pasukan polis dan tentera telah memberi kesan yang mendalam seperti yang diterangkan oleh Cheah Boon Kheng (dlm Azhar, 2009):

“Mereka menjalankan skala mobilisasi yang besar dan militarisasi golongan muda dan kebanyakan orang Melayu yang menjadi elit baharu, elit tentera yang terdedah kepada latihan intensif dan ditanamkan semangat rela berkorban sebagai seorang patriot”

Bagi mengelakkan berlakunya konflik dalam pentadbiran, perhubungan dengan individu peringkat bawahan perlu dijaga. Oleh itu, kesemua pentadbiran di peringkat daerah, mukim dan kampung dikekalkan. Tugas Pegawai Daerah (*Guncho*) juga tidak banyak berbeza semasa zaman British. Namun begitu, mereka sentiasa menghadapi kesulitan kerana pihak Jepun selalu campur tangan dalam kerja harian. Jika berlaku kekosongan, pegawai yang dilantik akan dipilih daripada orang tempatan (Azhar, 2009). Pentadbiran di peringkat mukim terus dikekalkan di tangan penghulu dengan dibantu oleh panglima dan ketua kampung. Peranan penghulu dan penolongnya sebagai agen kerajaan jelas terus dianggap penting. Pihak Jepun telah menggunakan sebaik mungkin institusi ini untuk kepentingan pentadbiran mereka.

Tugas utama penghulu ialah sebagai pengawal keamanan dan ketenteraman, penyampai arahan kepada rakyat dan mengawal kegiatan pertanian. Walau bagaimanapun, terdapat juga penghulu yang menyeleweng dengan melakukan rasuah dan mengutip wang rakyat terutamanya untuk mendapat kad catuan gula. Bagi memastikan keamanan di peringkat mukim dan menentukan setiap kegiatan penentangan terhadap Jepun dapat dikawal, pihak Jepun terus memperalatkan penghulu dengan memastikan mereka terus bekerjasama. Menurut Peraturan Polis Nombor 248, Penghulu dikehendaki menjadi ketua unit kawalan keamanan di mukimnya yang dikenali sebagai *Keisatsu Kyoryoku Dan*. Di setiap kampung juga dilantik seorang pembantu penghulu. Tugas utama ketua *Keisatsu* ialah untuk mengawal keamanan daripada gangguan penderhaka dan penjahat. Penghulu juga perlu memberi penerangan kepada anak-anak buah mukimnya dan memastikan tugas tersebut dilaksanakan. Ketua kampung pula dikehendaki mengetuai anak-anak buahnya melaksanakan perintah yang ditetapkan (Azhar, 2009).

Dalam bulan-bulan awal pendudukannya, pihak Jepun mendapati jenayah dan kekejaman telah meningkat terutamanya di kawasan-kawasan yang kurang diberi tumpuan pihak Jepun. Pihak Jepun mendapati langkah-langkah yang sedia ada masih tidak mencukupi. Sebagai langkah untuk mengekalkan keamanan dan ketenteraman serta

membina ketahanan rakyat, pihak Jepun telah menubuhkan pasukan pertahanan awam bagi membantu mereka menghadapi serangan musuh. Pihak Jepun mahu menyediakan pasukan pertahanan tempatan yang lebih kuat kerana banyak pasukan tentera Jepun telah dihantar ke Myanmar dan Pasifik. Antara pasukan pertahanan awam yang ditubuhkan adalah Pasukan Pertahanan Awam atau Rukun Tetangga (*Jekeidan*) dan Pasukan Sukarela (*Giyuntai*).

Selain itu, budaya semangat kejiranan seperti Persatuan Kejiranan (*Tonarigumi*) yang diamalkan di Jepun diserapkan dalam masyarakat Tanah Melayu. Rakyat biasa, terutamanya orang Melayu diangkat ke satu tahap untuk sama-sama memikul tanggungjawab menjaga keselamatan dan kesejahteraan di kawasan masing-masing (Azhar, 2009). *Jekeiden* ditubuhkan bagi mengatasi masalah kadar kejadian rompakan yang tinggi. Di bawah sistem *Jekeiden*, beberapa buah rumah diberi tanggungjawab bersama bagi menjamin keselamatan di kawasan mereka. Tugas ketua *Jekeiden* ialah mendaftar semua keluarga jirannya, melaporkan peristiwa atau individu yang dicurigai di kawasannya. Mengikut sistem ini, lelaki berusia 16 hingga 40 tahun dikehendaki bertugas sebagai polis tambahan. Mereka dibekalkan dengan senjata belantan dan wisel serta diberi arahan untuk menangkap orang yang mencurigakan dan lebih penting menangkap orang yang disyaki komunis (Azhar, 2009).

Selain itu, pihak Jepun juga telah menubuhkan Tentera Sukarela (*Gigyun*), Pasukan sukarela (*Giyutai*), Pasukan Sukarela Tambahan (*Heiho*), dan pasukan Polis Tentera (*Kempetei*). Pasukan Sukarela tambahan (*Heiho*) berfungsi sebagai “pemandu arah” dalam pasukan tentera Jepun. Selain itu, *Heiho* juga menjalankan kerja-kerja buruh kasar; khususnya pembinaan jalan pengangkutan. *Heiho* kebanyakannya dianggotai oleh pemuda Melayu, sama ada secara sukarela atau paksaan. *Kempetei* merupakan organisasi keselamatan yang paling berkuasa dan digeruni oleh penduduk tempatan. Sebagai polis tentera, *Kempetei* diletak di bawah menteri perang Jepun. *Kempetei* berfungsi sebagai pengintip yang memerhati dan mengawal penduduk tempatan.

Bagi memastikan dasar keselamatannya berkesan, Jepun juga telah memperkenalkan beberapa undang-undang keselamatan yang digelar *Dai Nippon*. Antaranya adalah larangan kepada penduduk tempatan keluar rumah pada waktu malam. Mereka yang melanggar peraturan ini akan dihukum dan diseksa. Pelbagai bentuk

hukuman dan seksaan yang diperkenalkan oleh Jepun bagi menakut-nakutkan masyarakat setempat. Antara hukuman yang paling digeruni adalah “rawatan air”; iaitu menyalurkan air menerusi saluran getah ke dalam mulut mangsa sehingga perutnya buncit sehingga dipijak perutnya sehingga mangsa mati (Siti Hajar, 2002).

Pemerintahan Jepun selama 3 tahun 8 bulan berakhir pada 15 Ogos 1945. Namun demikian, dasar-dasar sosial yang dibawa oleh Jepun ternyata membawa penderitaan ke atas masyarakat Tanah Melayu. Walau bagaimanapun, Jepun telah membentuk satu dasar keselamatan yang baik iaitu berbentuk kerjasama komuniti. Dasar keselamatan Jepun menunjukkan dalam usaha menjaga keselamatan dan keamanan dari ancaman pihak luar, mereka bukan sahaja menubuhkan pasukan polis formal tetapi juga pasukan polis tidak formal yang terdiri daripada penduduk tempatan. Dasar ini penting bagi menjamin kedudukan mereka terjamin sambil menjaga keamanan Tanah Melayu. Perkongsian tanggungjawab secara sukarela dalam menjaga keamanan dan keselamatan amat diperlukan untuk menjaga kepentingan dan keselamatan bersama.

(4) Selepas Perang Dunia Kedua (tahun 1946 hingga tahun 1990)

Pendudukan singkat Jepun atau era Perang Dunia Kedua di Tanah Melayu (Ogos 1942 – Julai 1945) telah menghancurkan semua institusi dan sektor ekonomi, politik dan sosial yang telah dibina oleh kerajaan British. Perang Dunia Kedua telah meninggalkan impak psikologi dan kesejahteraan hidup yang mendalam kepada rakyat secara umumnya.

Pada tahun 1948 hingga 1960, dikenali sebagai zaman Darurat di Tanah Melayu apabila pengganas Komunis telah melancarkan pemberontakan bersenjata dengan tujuan untuk menubuhkan sebuah republik Komunis di Tanah Melayu. Undang-undang Darurat diisytiharkan di Tanah Melayu pada 16 Jun 1948 oleh Pesuruhjaya Tinggi British, Sir Edward Gents kerana kekacauan yang ditimbulkan oleh komunis yang boleh mengancam keamanan dan keselamatan negara. Komunis telah melakukan berbagai-bagai-bagai kegiatan sabotaj, pemusnahan dan kerosakan ke atas harta benda awam serta harta benda penduduk dan kerajaan; juga pembunuhan, kejahatan dan keganasan ke atas semua lapisan masyarakat di Tanah Melayu (Mohd Kasri, 2007).

Sebagai tindak balas terhadap operasi yang dilancarkan komunis atau Parti Komunis Malaya (PKM), kerajaan telah melancarkan beberapa tindakan mencegah, membendung dan mengawal agar ideologi dan pengaruh komunis dapat disekat dan tidak berkembang. Kerajaan telah mengisytiharkan Darurat pada bulan Jun 1948. Kekuatan pasukan polis dan tentera telah ditambah untuk memikul tanggungjawab memerangi pengganas Komunis. Dalam menghadapi ancaman ini, pasukan polis terpaksa mempraktikkan semula pengetahuan serta kepakaran paramilitari nya. Beberapa unit telah ditubuhkan untuk mematahkan serangan pihak pengganas Komunis. Pada asalnya unit itu dikenali sebagai '*flying Squad*', kemudian '*Jungle Squad*'. Unit kecil ini telah disusun semula menjadi '*Jungle Company*' pada tahun 1951. Penyusunan semula unit ini menjadikannya lebih tersusun, dilengkapi secukupnya dan lebih terlatih untuk menjalankan operasi menghapuskan puak militan Parti Komunis Malaya (PKM) yang bergerak di hutan belantara (Halal & Muzium Polis DiRaja Malaysia, 2004).

Tindakan berkesan pihak polis dengan bantuan tentera (termasuk dari negara-negara Komanwel) telah menyebabkan pengganas Komunis lari lebih jauh ke dalam hutan belantara dan seterusnya menyeberangi sempadan Tanah Melayu-Thailand. Ini telah mengilhamkan konsep operasi peringkat pusat dan keperluan mewujudkan satu pasukan simpanan paramilitari. Pasukan ini telah ditubuhkan pada tahun 1953 dengan menyusun semula '*Jungle Company*'. Tujuh unit Pasukan Polis Hutan telah diwujudkan dan dilatih serta dilengkapi untuk menjalankan tugas mengawal keselamatan dalam negeri serta memelihara ketenteraman awam. Dalam operasi menyekat perjuangan komunis, sekatan makanan terhadap pengganas komunis turut dijalankan. Khidmat isteri polis dan kemudiannya Polis Khas Wanita mula digunakan untuk memeriksa anggota badan kaum wanita yang disyaki. Mereka juga menjalankan tugas mengawal lokap serta mengiringi pesalah wanita dan kanak-kanak (Halal & Muzium Polis DiRaja Malaysia, 2004).

Selain memperkuat pasukan keselamatan, kerajaan juga telah menubuhkan Pasukan Kawalan Kampung (*Home Guard*). Pasukan yang diletakkan di bawah kawalan Angkatan Tentera ini berperanan menjaga keselamatan penduduk dan harta benda di kampung daripada pencerobohan dan gangguan komunis. Dengan cara ini, sesebuah kampung akan mempunyai pasukan yang akan mempertahankan penduduknya dari

gangguan atau serangan komunis sementara menanti bantuan dari balai polis berdekatan atau ketibaan pasukan tentera (Siti Hajar, 2002).

Perjuangan menentang komunis di Tanah Melayu tidaklah dibuat dengan ketenteraan semata-mata. Antara langkah yang diambil oleh British untuk mematahkan dan menghapuskan ancaman pihak komunis ialah mengadakan dasar dan program penempatan semula. Menerusi program yang dicadangkan oleh Sir Harold Briggs ini, semua kawasan setinggan, khususnya setinggan Cina dipindahkan ke kawasan kampung-kampung baru yang dikelilingi dengan pagar kawat. Perkampungan baru ini dikawal oleh anggota keselamatan. Langkah ini dilakukan untuk mengawal atau menyekat bantuan makanan dan barang-barang lain daripada penduduk yang tinggal di pinggir hutan sampai ke tangan penganas Komunis. Program ini telah berjaya menghancurkan gerakan penganas-penganas komunis (Siti Hajar, 2002).

Sistem kepolisan di negara ini juga telah beberapa kali diubah sehingga ia membawa kepada penyatuan pentadbirannya di bawah Panji-Panji Polis Diraja pada 15 September 1963 apabila terbentuknya Malaysia. Pasukan Polis Diraja Tanah Melayu bertukar kepada nama Pasukan Polis Diraja Malaysia (PDRM) yang mana pasukan-pasukan polis Sabah, Sarawak, Singapura dan Tanah Melayu digabungkan dalam semua aspek. Tugas dan peranan PDRM yang lahir serentak dengan pembentukan Malaysia masih tidak berubah seperti yang termaktub dalam Akta polis 1952, iaitu untuk mengekalkan undang-undang dan ketenteraman, menjaga keamanan dan keselamatan Persekutuan, mencegah dan mengesan penjenayah, menangkap dan mendakwa penjenayah dan mengumpul risikan keselamatan (Mohd Reduan & Mohd Radzuan, 1984). Dalam pada itu, PDRM menghadapi cabaran-cabaran besar dalam melaksanakan tugas dan peranannya. Antara cabaran-cabaran besar PDRM adalah ancaman Konfrontasi Indonesia, Tragedi 13 Mei 1969, dan pemberontakan bersenjata Komunis II (Halal & Muzium Polis DiRaja Malaysia, 2004).

Pencegahan jenayah sememangnya telah termaktub di bawah peranan dan fungsi Pasukan Polis seperti dinyatakan di dalam Seksyen 3(3) Akta Polis 1967, iaitu Pengesanan dan Pencegahan jenayah. Peranan tersebut boleh dilaksanakan di dalam dua pendekatan iaitu pendekatan reaktif dan proaktif. Pendekatan reaktif merupakan tindakan diambil selepas jenayah berlaku. Tindakan reaktif termasuk penyiasatan, tangkapan,

pendakwaan dan operasi-operasi khas bagi menjejak penjenayah. Pendekatan proaktif pula adalah tindakan yang dibuat sebelum jenayah dilakukan. Pada tahun 1967, Tun Salleh Ismail (Ketua Polis Negara yang Kedua) mencetuskan idea mengenai konsep menyerapkan polis dengan masyarakat setempat sebagai langkah pencegahan proaktif (Halal & Muzium Polis DiRaja Malaysia, 2004). Sistem ini mewujudkan penubuhan Pegawai Polis Kampung (PKK) di kampung dan pondok polis di bandar-bandar. Sistem Salleh adalah satu usaha untuk meningkatkan keberkesanan tindakan membasmi jenayah dengan melibatkan orang ramai secara langsung (Mohd Reduan & Mohd Radzuan, 1984).

Kaedah dan pelaksanaan dalam Sistem Salleh merupakan satu teras yang diaplikasi dalam melaksanakan konsep '*Community-Oriented Policing*'. Sistem Salleh dilaksanakan berdasarkan lima objektif iaitu;

- (i) Memupuk perasaan percaya orang ramai melalui kaedah bit di mana polis dapat dilihat di jalan-jalan raya;
- (ii) Memberi bantuan dengan segera kepada orang ramai setelah mendapat maklumat dan aduan;
- (iii) Memudahkan proses penyaluran maklumat dengan memperkemas dan memperbaiki aliran maklumat;
- (iv) Menyediakan satu sistem yang menarik dan tujuan melindungi atau mengurangkan bit dan kemalangan jalan raya; dan
- (v) Menanam semangat kepada pegawai-pegawai Polis berhubung dengan tugas-tugas mereka dengan cara menyatukan pengetahuan-pengetahuan yang ada.

Menerusi lima objektif berkenaan, pegawai dan anggota polis diberi tanggungjawab untuk mengendalikan dan memantau kawasan-kawasan yang telah dikategorikan mengikut sektor. Pegawai dan anggota polis ini turut ditempatkan di kawasan sektor tersebut di mana mereka bertanggungjawab mengkaji dan menjalinkan hubungan mesra dengan penduduk untuk mewujudkan keyakinan masyarakat terhadap mereka. Secara tidak langsung, pemahaman dan pengetahuan menganiaya kawasan ni dapat dipertingkatkan lagi kecekapan pegawai dan anggota untuk memastikan keselamatan setempat. Sistem ini telah diuji buat kali pertamanya di Petaling Jaya pada Februari 1968 untuk melihat keberkesanannya. Percubaan ini ternyata berkesan dan berjaya menurunkan kadar jenayah di kawasan Petaling Jaya. Pada 7 Jun 1968 menerusi Perintah Pasukan PDRM arahan telah dikeluarkan supaya sistem ini dilaksanakan di

semua Kontijen. Keberkesanan Sistem Salleh dalam mengekang, mengawal dan membasmi jenayah tidak dapat dinafikan. Keyakinan orang ramai terhadap PDRM semakin meningkat. Dan mendapat pengiktirafan Timbalan Perdana Menteri Tun Abdul Razak merangkap Menteri Hal Ehwal Dalam Negeri pada tahun 1968 (Mohd Reduan & Mohd Radzuan, 1984).

Dari aspek hubungan polis dengan orang awam, Sistem Salleh juga berjaya mewujudkan satu situasi di mana orang awam tidak lagi menganggap polis sebagai satu institusi yang ditakuti, malah sebagai sahabat yang memberi pertolongan bila diperlukan. Wujudnya hubungan baik polis-orang ramai memudahkan pihak polis melakukan tugasnya sebagai pegawai keamanan dan keselamatan negara. Berasaskan Sistem Salleh inilah, aktiviti-aktiviti pengawasan komuniti semakin berkembang dengan pelbagai nama digunakan selaras dengan proses modenisasi negara (Mohd Reduan dan Mohd Radzuan, 1984).

(5) Era 90-an hingga sekarang

“Kehadiran Polis” (*Police Omnipresence*) sememangnya sinonim dengan konsep pencegahan jenayah. Bagaimanapun kehadiran polis sahaja seperti aktiviti yang dilakukan oleh anggota polis seperti bit, patrol dan sistem sektor tidak sama sekali dapat memperoleh kejayaan tanpa penglibatan masyarakat. Pendekatan kepolisan tidak boleh tertumpu pada tindakan reaktif sahaja kerana masyarakat kini mengalami perubahan persekitaran, peningkatan penduduk, polariti pendidikan, kemajuan sains dan teknologi serta kehadiran jenayah yang lebih sofistikated dan berbentuk global.

Berikutan dengan dinamika sosial ini, seperti negara maju yang lain, PDRM turut mengalami transformasi dengan merencanakan konsep pencegahan jenayah yang lebih dinamik. Kaedah dan pelaksanaan dalam Sistem Salleh merupakan satu teras yang boleh diaplikasikan dalam melaksanakan konsep “*Community-Oriented policing*”. Resolusi dari pelaksanaan Sistem Salleh membuktikan bahawa melalui kerjasama masyarakat membolehkan pihak polis mengawal dan membendung kes-kes jenayah dari berlaku. Oleh yang demikian, pelaksanaan “*Community-Oriented Policing*” dalam mencegah jenayah merupakan satu konsep yang perlu diimplementasikan sepenuhnya oleh PDRM.

Konsep “*Community-Oriented Policing*” diketengahkan untuk diaplikasikan dan diadaptasi sebagai pemacu dalam usaha mencapai kelestarian keselamatan secara maksimum melalui penglibatan masyarakat. Menerusi “*Community-Oriented Policing*” masyarakat dapat bersama-sama pihak polis dalam merangka strategik, dasar dan pelaksanaan program pencegahan jenayah. Menerusi kaedah ini, pihak polis dapat mendidik dan memberi kesedaran kepada masyarakat berkaitan peranan yang boleh dimainkan mereka serta langkah-langkah pencegahan yang boleh diimplementasikan dalam usaha mengekang jenayah daripada berlaku.

Keberkesanan program pencegahan jenayah ini dapat merealisasikan ‘utopia’ masyarakat untuk hidup dalam keadaan selamat dan tenteram serta mampu mengawal tahap ‘*fear of crime*’ masyarakat. Pelan Strategik Lima Tahun (PS5T) PDRM 2007-2011 dirangka untuk menyusun strategi dan hala tuju yang jelas dalam menangani pelbagai kemelut dan cabaran yang dihadapi. Salah satu teras utama yang telah dikenal pasti dalam PS5T PDRM 2007-2011 ialah “Menangani Masalah Peningkatan Jenayah dan Kebimbangan Masyarakat tentang Jenayah”. Salah satu projek yang telah dikenal pasti di bawah teras ini ialah Program *Community Policing* (PDRM, 2011).

PDRM juga telah memperkenalkan konsep *Community Policing* atau pengawasan komuniti sebagai satu falsafah PDRM di dalam melaksanakan pencegahan jenayah. Falsafah baru PDRM mengkehendaki polis dan masyarakat bersama-sama bertindak sebagai rakan seperjuangan dalam mengenal pasti dan menangani dengan berkesan isu-isu berkaitan jenayah dan gejala sosial di kawasan setempat terutamanya di kawasan kediaman atau kejiranan (PDRM, 2011). Pencegahan jenayah berkonsepkan “*Community Oriented Policing*” telah lama dilaksanakan seperti Sistem Salleh, Rakan COP, Skim Pengawasan Kejiranan, Rukun Tetangga, dan Sukarelawan Polis.

Ucapan mantan Perdana Menteri Dato’ Seri Najib Tun Razak pada pembentangan Bajet 2013 menyatakan salah satu inisiatif di bawah Bidang Keberhasilan Utama Negara (NKRA) yang dimasukkan adalah “Mewujudkan Kejiranan yang Selamat dan Harmoni”. Dalam usaha ini, kerajaan telah memperuntukkan sejumlah RM 591 juta bagi tahun 2013 untuk melaksanakan langkah-langkah mengurangkan kadar jenayah iaitu;

- (i) Menambah bilangan perjawatan baru PDRM pada 2013 untuk melaksanakan tugas-tugas rondaan dan pencegahan jenayah serta menaik taraf infrastruktur dan menyediakan peralatan moden;
- (ii) Menubuhkan Unit Rondaan Bermotosikal dengan menyediakan 1,000 buah motosikal dengan peruntukan sebanyak RM 20 juta untuk memantau kawasan perumahan.
- (iii) Menambah bilangan ahli Pasukan Sukarelawan Polis seramai 10,000 orang dengan peruntukan RM 70 juta bagi membantu polis membanteras jenayah; dan
- (iv) Menambah pemasangan Sistem Kamera Litar Tertutup (CCTV) sebanyak 496 unit di 25 buah Pihak Berkuasa Tempatan di Semenanjung, Sabah dan Sarawak.

Untuk mewujudkan kejiranan yang selamat dan harmoni, penglibatan swasta dan komuniti setempat secara menyeluruh bersama-sama pihak kerajaan adalah penting. Maka, kerajaan melaksanakan inisiatif-inisiatif berikut:

- (i) Menyokong peranan persatuan penduduk bagi tujuan menggalakkan aktiviti rondaan di kawasan kejiranan. Kerajaan memperuntukkan kos RM 40 juta untuk memberi geran berjumlah RM 10 ribu kepada 4,025 persatuan penduduk yang berdaftar dengan Jabatan Pendaftaran Pertubuhan Malaysia.
- (ii) Mempertingkatkan peranan Rukun Tetangga dalam membantu menjaga keselamatan kawasan perumahan. Kerajaan memperuntukkan sebanyak RM 39 juta bagi membiayai aktiviti rukun tetangga. Kerajaan menyasarkan 6,500 penubuhan kawasan Rukun Tetangga menjelang tahun 2013.
- (iii) Menyediakan sepasang pakaian seragam untuk 300,00 anggota RELA yang aktif peruntukan sebanyak RM 90 juta.

Manakala, untuk menggalakkan penyertaan pihak-pihak swasta, badan-badan pertubuhan bukan kerajaan (NGOs), Persatuan-persatuan Peniaga/ Pekilang dan lain-lain agensi kerajaan dalam pelaksanaan aspek pencegahan dari akar umbi, kerajaan menolak sepenuhnya perbelanjaan pemasangan alat kawalan keselamatan bagi syarikat-syarikat dalam tahun yang sama ia dibelanjakan, berbanding dengan tolakan semasa iaitu 8 tahun, di bawah galakan Elaun Modal Dipercepatkan. Kerajaan juga bersetuju inisiatif yang menaik ini turut diberi kepada syarikat pemaju perumahan (Berita Harian, 2013). Bertitik tolak daripada teras ini, program pengawasan kejiranan mula diterapkan secara giat dalam pencegahan jenayah di dalam negara.

Penutup

Semua perkara yang dibincangkan dalam artikel ini menjadi titik tolak penting dalam perkembangan program dan aktiviti-aktiviti pengawasan komuniti di Malaysia. Konsep pengawasan merupakan konsep yang amat berkesan bukan sahaja menangani jenayah dan masalah-masalah sosial lain tetapi juga sebagai mekanisme pembangunan sosial di peringkat komuniti. Namun begitu, ia memerlukan suntikan semangat kejiwaan yang tinggi serta tambahan teknologi sebagai gandingan menjadi ia lebih berkesan. Di samping itu, komitmen agensi kerajaan dan bukan kerajaan serta badan korporat dan sukarela diperlukan dalam mengekal dan meneruskan aktiviti-aktiviti kepimpinan masyarakat. Ringkasnya, ahli-ahli komuniti perlu diberi kesedaran dan pendidikan falsafah kontemporari kerajaan dalam menjaga keselamatan dan kesejahteraan negara. Kesedaran dan pendidikan dapat memupuk pemahaman yang betul, rasional dan baik terhadap evolusi Malaysia dalam struktur pentadbiran penjagaan berteras komuniti.

Rujukan

Azhar Mad Aros. (2009). *Militerisme Jepun: polisi dan pelaksanaannya di Tanah Melayu 1941-1945*. Tesis Doktor Falsafah. Jabatan Sejarah, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya.

Chong, S. F. (1985). Yap Ah Loy sebagai Kapitan Cina Kuala Lumpur. *Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies (JEBAT)*, Vol.13, 93-117. Dimuat turun dari <http://journalarticle.ukm.my/494/1/1.pdf>

Community Policing Malaysia. (2016, 3 April). Utusan daripada ketua polis negara. Dimuat turun dari <http://www.cops.org.my/BM/cpo.php>.

Department of Justice United States (2013, 16 April). Community policing defined. Dimuat turun dari <http://www.cops.usdoj.gov/pdf/vets-to-cops/e030917193-cp-defined.pdf>.

Dewan Bahasa dan Pustaka. Definisi "*policing*". (2010, 2 Mei). Dimuat turun dari <http://prpm.dbp.gov.my/Search.aspx?k=policing>.

Halal Ismail & Muzium Polis Diraja Malaysia. (2004). (*Contributors*). *Sejarah bergambar institusi polis di Malaysia*. Kuala Lumpur: Institut Polis Malaysia.

Ho, H. L. (2003). *Keadaan sosial di Tanah Melayu, 1948-1960*. Tesis Doktor Falsafah. Jabatan Sejarah, Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Universiti Malaya.

Jabatan Perdana Menteri (PMO). (2015, 28 Januari). Program transformasi kerajaan pelan hala tuju-ringkasan eksekutif. Dimuat turun dari <http://www.pmo.gov.my/GTP/documents/Pelan%20Hala%20Tuju%20GTP%20-%20Ringkasan%20Eksekutif/Pelan%20Hala%20Tuju%20GTP%20-%20Ringkasan%20Eksekutif.pdf>

Jabatan Perdana Menteri (PMO). (2015, 30 Januari). Bab enam: Mengurangkan jenayah. Pelan hala tuju program transformasi kerajaan. Program transformasi kerajaan pelan hala tuju-ringkasan eksekutif. Dimuat turun dari http://www.pmo.gov.my/GTP/documents/Pelan%20Hala%20Tuju%20GTP/Pelan%20Hala%20Tuju%20GTP_Bab06.pdf pada 30 Januari 2015.

Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (Jabatan Perdana Menteri). (2015, 30 Mac). *Rukun Tetangga*. Dimuat turun dari http://www.jpnn.gov.my/latar_rt,

Kassim Ahmad & Noriah Mohamed. (1997). *Hikayat Hang Tuah*. Kuala Lumpur: Yayasan Karyawan dan Dewan Bahasa dan Pustaka.

Mohd Reduan Aslie & Mohd Radzuan Ibrahim. (1984). *Polis Diraja Malaysia: Sejarah, peranan, dan cabaran*. Kuala Lumpur: Kumpulan Karangraf.

Morash, M. & Ford, J. K. (2002). *The move to community policing. Making change happen*. Thousand Oaks, London: Sage Publication.

Muhamad Yusoff Hashim. (1992). *The Malay sultanate of Malacca: A study of various aspects of Malacca in the 15th and 16th centuries in Malaysian history*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Polis Diraja Malaysia (PDRM). (2013, 8 Ogos). Sistem Salleh. Dimuat turun dari <http://www.rmp.gov.my/infor-korporate/polis-diraja-malaysia/sejarah/sistem-salleh>.

PDRM (2014, 10 Jun). Hala tuju dan tekad integriti PDRM. Dimuat turun dari <http://www.rmp.gov.my/news-detail/2014/06/10/hala-tuju-dan-tekad-integriti-pdrm>.

PDRM.(2014,11 Jun). 10 sekolah angkat polis Kuala Lumpur. Dimuat turun dari <http://www.rmp.gov.my/news-detail/2014/06/11/10-sekolah-angkat-polis-kuala-lumpur>.

Rakan COP. (2015, 3 Julai). Facebook Rakan COP. Dimuat turun dari <https://www.facebook.com/RakanCOP>.

Shellabear, W. G. (1975). *Sejarah Melayu*. Kuala Lumpur: Penerbit Fajar Bakti:

Siti Hajar Abu Bakar Ah. (2002). *Pengantar dasar sosial Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Utusan Malaysia. (2012, 29 September). *Memakmurkan negara, mensejahterakan rakyat. Sebuah janji ditepati*. Dimuat turun dari http://ww1.utusan.com.my/utusan/rencana/20120929/re_01/memakmur-negara-mensejahtera.